

SEMINÁŘ „UPLATNĚNÍ METODIKY MÍSTNÍCH AGEND 21 V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY“

V listopadu tohoto roku se uskutečnily v Brně, Olomouci, Děčíně a Českých Budějovicích celostátní prezentační semináře „Uplatnění místních Agend 21 v rámci ČR“. Semináře se uskutečnily pod záštitou ministra vnitra, zahraničních věcí, místního rozvoje, životního prostředí a zdravotnictví a místopředsedy vlády pro

výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje PhDr. Petra Mareše.

Na seminářích byla představena Metodika pro MA21 a mezinárodní aspekty uplatňování MA21. Účastníci – pracovníci krajských úřadů, obcí s rozšířenou působností, obcí a měst a další účastníci

zde byli seznámeni s konkrétními přínosy uplatnění místních Agend 21 a získali praktické informace, jak místní Agendu 21 uplatňovat.

Co je to **místní Agenda 21** (MA21)?

Je to nová metoda řízení a nový styl života. Klíčovou úlohu zde sehrávají míst-

ní úřady pro dosažení místní udržitelnosti. MA21 vychází z dokumentu Agendy 21, který byl přijat v roce 1992 účastníky „Summitu Země“ – Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) konané v brazilském Rio de Janieru. Dokument přijalo 178 zemí světa. Následný Světový Summit o udržitelném rozvoji (WSSD), který se konal 10 let poté v jihoafrickém Johannesburgu se zabýval uplatněním udržitelného rozvoje v praxi.

Svým pojetím je Agenda 21 akčním plánem celosvětového společenství pro období 21. století. Proto byl zvolen název „Agenda 21“. Od států, které se k ní přihlásily se očekává, že vyhlásí svůj akční plán vycházející z tohoto dokumentu.

O Agendě 21 lze říci, že je jedinou strategií lidstva, která byla zpracována v systémově uceleném materiálu takového rozsahu, odbornosti a komplexnosti. V mezinárodním měřítku doposud nebyla přijata žádná jiná strategie, koncepce, cesta nebo politika, ale ani jiná idea (sociální, ekonomická, environmentální), která by byla porovnatelná s Agendou 21.

Agenda 21 obsahuje celkem 40 kapitol rozdělených do čtyř částí:

- sociální a ekonomické aspekty,
- ochrana zdrojů a hospodaření s nimi,
- posilování úlohy velkých skupin,
- finanční zdroje a mechanismy.

Česká republika se na obou Konferencích OSN zavázala k implementaci dokumentu Agenda 21.

V letech 2001–2003 úspěšně proběhl projekt „Širší podpora místních Agend 21 v ČR s využitím zkušeností z Velké Británie“. Jedním z výstupů tohoto projektu je Metodika pro Místní Agendy 21 v ČR, která shrnuje nejenom zkušenosti z projektu, ale dosud všechny získané zkušenosti s praktickým uplatňováním principů udržitelného rozvoje v podmínkách ČR prostřednictvím místních Agend 21. Metodika je jediným materiálem tohoto druhu v ČR.

Ve Velké Británii se ke strategii MA21 přihlásilo 90 % místních správ, ve Švédsku dokonce všechny místní správy. Proto je zapotřebí, pokud se bude chtít Česká republika přiblížit, či dokonce vyrovnat členským zemím EU, aby se pojem a implementace MA21 a principy

udržitelného rozvoje rozšířily do většiny místních správ a akceptovat i naplňovat Strategii udržitelného rozvoje EU z roku 2001.

S tímto záměrem byl vypracován projekt „Uplatnění Metodiky místních Agend 21 v rámci České republiky“ pro představení Metodiky MA21 představitelům krajů a obcí s rozšířenou působností v ČR prostřednictvím celostátních prezentačních seminářů.

Vzhledem k převažujícímu zaměření obcí a regionů na ekonomický rozvoj je Metodika významným materiálem, který může ovlivnit přechod ČR na cestu udržitelného rozvoje.

Vzhledem k tomu, že v praxi je nezbytný kontakt mezi těmi, kdo by postupy MA21 měli prosazovat (krajské úřady, obce s rozšířenou působností) a těmi, kdo si již některé postupy ověřili a mohou předat konkrétní zkušenosti, byly tyto semináře určeny především zástupcům krajských úřadů a obcí s rozšířenou působností.

Na semináři, který s konal dne 4. listopadu 2003 v Brně, vystoupili v úvodním slově a seznámili přítomné:

- Ing. J. Marek, CSc. ředitel odboru modernizace veřejné správy MV, s „Good Governments“.
- JUDr. Pavel Vošalík, náměstek ministra zahraničních věcí s „Problematikou OSN o životním prostředí a rozvoji“ – Konference v brazilském Rio de Janieru 1992, s „Problematikou sociálního a ekonomického rozvoje, chudoby a zahraničního dluhu“ – Světový Summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu 2002, „Sjednocení zemí třetího světa“ – Summit OSN v Ženěvě roku 2003.
- Mgr. J. Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů MŽP se závěry Světové podnikatelské rady pro životní prostředí a s Metodikou pro Místní Agendy 21 v ČR.
- Ing. arch. M. Tunka, ředitel odboru územního plánování MMR s Regionální politikou, územním plánováním a bytovou politikou, což úzce souvisí s Agendou 21. Dále s dokumentem „Národní rozvojový plán“, který je zpracován na základě usnesení vlády České republiky o zabezpečení přípravy pro využívání strukturálních fondů a kohezních fondů Evropské unie. Tento dokument předsta-

vuje zevrubné zdůvodnění potřeby podpory ze zdrojů EU a definuje cíle, jichž má být dosaženo.

- MUDr. R. Čevela, náměstek ministryně zdravotnictví s Evropskou strategií Světové zdravotnické organizace (WHO) – Zdraví 21 a s Usnesením vlády České republiky z října 2002 k Dlouhodobému programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky „Zdraví pro všechny v 21. století“, s Mezinárodním Projektem Zdravé město, který iniciovala, podporuje a rozvíjí OSN – Světová zdravotnická organizace (WHO) od roku 1988.
- Mgr. J. B. Sporková, náměstkyně místopředsedy vlády PhDr. Mareše s původem MA21, která vychází z Kapitoly 28 dokumentu Agendy 21 (zrod myšlenky zařadit místní problematiku do kontextu udržitelného rozvoje a návrhu Agendy 21). Dále promluvila na téma „Lisabonský proces“, který byl zahájen na summitu Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 a jehož cílem je do roku 2010 přeměnit EU v „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku, schopnou udržitelného růstu s více a s lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností“ a o následných summitech v Nice, Stockholmu, Göteborgu, Barceloně, Seville a Bruselu. Seznámila také přítomné s dokumenty: „Mezinárodní závazky České republiky v oblasti udržitelného rozvoje a jejich plnění“, „Strategie rozvoje lidských zdrojů“ a dalšími.

Následovaly referáty na téma:

Česko-britský projekt MA21 – „Širší podpora MA21“ – PhDr. A. Reitschmiedová, Český ekologický ústav.

Projekt „Širší podpora procesů místních Agend 21 v České republice s využitím zkušeností z Velké Británie“ vznikl na základě zkušeností Českého ekologického ústavu získaných při realizaci víceletého projektu „Spolupráce s britskými lektory při uplatňování principů Agendy 21 v podmínkách České republiky se zaměřením na environmentální výchovu a zapojení veřejnosti“, který byl podpořen Britskou radou v letech 1997–2001. Projekt připravilo a v lednu 2000 předložilo britskému Know How Fundu (nynější britské Ministerstvo pro zahraniční rozvoj DFID)

Oddělení environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Českého ekologického ústavu ve spolupráci s MŽP, Ústavem pro ekopolitiku a představiteli pilotních projektů. Na přípravě projektu spolupracovali: Okresní úřad Děčín, Sdružení pro rozvoj Šluknovska, Správa CHKO Poodří, Městská část Praha 15 a Hnutí Brontosaurus – Ekocentrum Toulcův Dvůr.

Projekt oficiálně zaštitilo Ministerstvo životního prostředí. Koordinací a realizací projektu byl poradou vedení MŽP pověřen Český ekologický ústav.

Britské Ministerstvo pro zahraniční rozvoj – DFID projekt v říjnu roku 2000 v redukované formě (bez pilotního projektu MČ Praha 15) schválilo a po úpravě některých bodů přijalo. V prosinci 2000 vyhlásilo výběrové řízení na britskou partnerskou organizaci, která projekt zrealizuje. Ve výběrovém řízení byla vybrána společnost Atkins Environment.

Přínosy uplatnění MA21 pro vedení města – Ing. D. Jiránek, náměstek primátora města Kladna; podmínkou udržitelného rozvoje je zachování rovnováhy mezi třemi základními oblastmi našeho života (ekonomikou, sociálními aspekty a životním prostředím).

MA21 a Zdravá města, obce a regiony – Ing. P. Švec, tajemník Národní sítě zdravých měst. Přednesl základní informace o Národní síti Zdravých měst České republiky (NSZM ČR), časté důvody ke členství v NSZM ČR – kvalita, finanční zdroje (informace o grantech, plnění kritérií EU), služby pro členy (archiv projektů). Například na Moravě jsou zapojeny dvě třetiny měst do NSZM ČR.

Praktické přínosy MA21 pro město a úřad – Ing. M. Půček, tajemník MěÚ Vsetín. Město Vsetín je zapojeno do projektu Vsetín – Zdravé město, který je základním dokumentem pro aktivity města v mezinárodním Projektu Zdravé město, který probíhá pod patronací Organizace spojených národů a její Světové zdravotnické organizace (WHO) ve spolupráci s mnoha dalšími významnými odbornými partnery.

Přijetím Projektu Vsetín – Zdravé město se potvrzuje zájem města o naplňování zásad a cílů základních dokumentů

EU a OSN, které se zabývají oblastmi udržitelného rozvoje, zdraví a kvality života, zejména:

- Zdraví 21 (Health 21), dokument Světové zdravotnické organizace,
- Agenda 21, dokument Organizace spojených národů,
- Aténská deklarace Zdravých měst Evropy, a dalších významných mezinárodních a národních dokumentů, zejména:
- Národní akční plán zdraví a životního prostředí (NEHAP), dokument vlády ČR.

Projekty, které jsou předmětem činnosti sdružení obcí Mikroregionu Vsetínsko jsou:

- projekt „Čistá Bečva“ (čištění a odvádění odpadních vod uceleného povodí řeky Bečvy a jejích přítoků v okrese Vsetín),
- „Revitalizace vodních ploch a toků“ (Zpevnění a úprava břehů vodních toků, ploch; doplnění zeleně.)
- „Cyklotrasy Bystřička – Vsetín – Velké Karlovice“. (Projekt na výstavbu regionální cykloturistické trasy.)

Praktické příklady uplatnění Udržitelného rozvoje a MA21 v regionu – Ing. J. Drápalová, starostka MČ Brno-Nový Lískovec, která informovala o uplatnění udržitelného rozvoje a pozitivní výsledky z uplatňování MA21 – Zdravá města: revitalizace panelových domů v Novém Lískovci.

Dále vystoupila se svým příspěvkem RNDr. Y. Gaillyová, CSc., ředitelka Veronika Brno. Veronika Brno již řadu let realizuje ve spolupráci s obcí Hostětín ekologické projekty, které ukazují možnosti trvale udržitelného života nejenom na venkově. Veronika ve spolupráci s řadou národních a mezinárodních partnerů založila v Hostětíně Centrum modelových ekologických projektů pro venkov, které by mělo navázat na zkušenosti pilotních projektů realizovaných v minulém období jak Veronikou, tak obcí a dalšími subjekty. Úmyslem je pořádat zde praktické školicí a vzdělávací kurzy pro zástupce veřejné správy, řemeslníky, malé a střední podniky, studenty i širokou veřejnost.

Některé z projektů:

- „Moštárna“ – součást programu sdružení Tradice Bílých Karpat. Ročně zpracuje až 200 tun jablek, z toho asi 120 tun v BIO kvalitě.
- „Vegetační kořenová čistírna odpadních vod“ – ve stálém provozu od července

roku 1997 jako první svého druhu na území CHKO Bílé Karpaty a na východní Moravě vůbec. Stává se místním biocentrem se vzdělávací funkcí.

- Program svépomocných montáží slunečních kolektorů „Slunce pro Bílé Karpaty“ – v jeho rámci bylo v Bílých Karpatech doposud instalováno na 40 jednoduchých solárních systémů a ukázka vysoce efektivního systému užívajícího technologii selektivní vrstvy.
- „Sušárna ovoce“ – kterou zrekonstruovali na podzim 1998 místní ochránáři. Obnovili tak tradici, která sahá až do 17. století. O provoz dvě stě let staré sušárny se starají místní obyvatelé a během podzimu usušili více než tunu různého ovoce pro drobné pěstitele z Hostětína a okolí.
- „Výtopna na biomasu“ – dokončená v říjnu 2000, dodává teplo a teplou vodu většině hostětínských domů. Je projektem zaměřeným na mechanismy ochrany klimatu.
- „Plán budovy Centra“ – Ojedinelá intenzita ekologických aktivit vytváří potřebu budovy s možnostmi pořádání seminářů a ubytování. Samotná budova by měla být ukázkou ekologického stavění na současné evropské úrovni.
- „Voda - přírodní řešení“,
- „Dřevo je tradičním palivem“,
- „Zdroje energie pro vytápění a ohřev vody“.

Udržitelný rozvoj – fikce nebo realita – PhDr. I. Rynda, Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy.

Úkolem Centra je mimo jiné získávat, zpracovávat a zprostředkovávat informace týkající se otázek životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje o studijních programech, celoživotním vzdělávání a výuce realizovaných na jednotlivých fakultách a součástech univerzity, případně i na jiných vysokých školách. Centrum má samostatně rozvíjet vědeckou a výzkumnou činnost a v této věci také spolupracovat jak s jinými pracovišti univerzity, tak i s dalšími odbornými pracovišti v České republice i v zahraničí. Důležitým úkolem je navazovat kontakty se zahraničními institucemi i odborníky v příslušných oborech. Se svými výsledky má Centrum vhodnými publikačními formami, včetně elektronické, průběžně seznamovat širokou občanskou i odbor-

nou veřejnost a podle kapacitních možností být informační základnou pro dotazy, konzultace a expertízy z oblasti životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje.

Formulování koncepce trvale udržitelného rozvoje vyústilo v osmdesátých letech v znepokojení nad stavem životního prostředí, nad řadou dalších globálních problémů, ale především nad faktem, že se svět mnohonásobně propojuje, zmenšuje a že se tak obecně i jeho problémy stávají globálními. Vzhledem k mimořádné šíři této teorie, která ve větší či menší míře souvisí se všemi vědními obory stejně jako s veškerou společenskou i lidskou praxí, představuje její rozvíjení jako celku i v dílčích pohledech trvalý proces.

Trvale udržitelný rozvoj je jedinou možnou strategií pro budoucnost. Cílem strategie udržitelného rozvoje je harmonické sladění ekonomického růstu, sociální spravedlnosti a ochrany životního prostředí. Je potřeba efektivně, účinně a v reálném čase řešit věcné problémy v oblasti hospodářství, kvality životního prostředí, sociální soudržnosti a smíru ve společnosti. Vzájemně vyvážený vztah těchto oblastí je předpokladem dosažení trvale udržitelného rozvoje, obecně sdíleného hospodářsky vyspělými zeměmi.

Mezinárodní závazky ČR v oblasti udržitelného rozvoje a jejich plnění – Mgr. V. Třebický, Ústav pro ekopolitiku

Původ MA21:

- 1991 – zdroj myšlenky zařadit místní problematiku do kontextu udržitelného rozvoje a návrhu Agendy 21.
- 1992 – schválena Agenda 21 včetně Kapitoly 28 (Iniciativy místních úřadů na podporu MA21). Velké množství problémů a řešení obsažených v Agendě 21 má své kořeny na úrovni místních aktivit; účast a spolupráce místních úřadů bude proto faktorem určujícím úspěšnost realizace jejich cílů.
Původní cíl: zahájit konzultace vedoucí k MA21 do roku 1996 ve většině komunit.
- 1992–1997
Velký úspěch programů MA21 ve světě (zejména Evropa a Severní Amerika). Celkem 1812 MA21 v 64 zemích Česká republika „zaspala“.
- 1997–2002
Exploze MA21 (i mimo Evropu a Severní Ameriku).
Celkem 6400 komunit na všech kontinentech – 113 zemí.
Z toho 44% aktivní uplatňování MA21
56% závazek místní správy k MA21, začátek procesu.

Evropská unie a MA21:

- 1300 měst ~ 100 mil. obyvatel.
- Od roku 1994 Kampaň udržitelných měst – Aalborgská charta.
- Lisabon 1996 – Akční plán.
- Hannover 2000 – 250 starostů podepsalo Výzvu z Hannoveru.
- Zaštítění v rámci EK – Expertní skupina pro městské životní prostředí.

- Dobře vedený proces MA21 zvyšuje šanci daného města (obce, regionu) získávat finanční prostředky z českých zdrojů i ze strukturálních fondů a kohezního fondu EU.

Mezinárodní závazky a ČR:

- Pozdní start (konec 90. let).
- Malý zájem municipalit o mezinárodní závazky.
- Malá informovanost.
- „Soft laws“ – měkké závazky.
- Situace se lepší!

ICLEI – Mezinárodní rady pro místní environmentální iniciativy Evropská udržitelná města Tematická strategie

Součástí semináře byla také prezentace výstupů pracovních dílen – „Role a možnosti obcí a krajů“ – PhDr. A. Reitschmiedová.

Účastníky semináře především zaujaly praktické příklady uplatňování MA21 v jednotlivých obcích, ale velký ohlas zaznamenaly i teoretické přednášky o MA21, Národní síti Zdravých měst a udržitelném rozvoji. Dále velmi ocenili podporu jednotlivých ministerstev. Ze semináře si odnášeli nové kontakty, inspiraci, motivaci a podněty k zapojení do procesu MA21 a uplatňování principů udržitelného rozvoje ve své obci a nakonec optimismus, že proces MA21 v ČR je na dobré cestě.

Ing. arch. Miriam Blažková
Ústav územního rozvoje Brno